



УДК 811.111:371.134:614.25

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-91-7>

КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГУ-РОЗПИТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПОЛІНАЦІОНАЛЬНИХ ГРУПАХ

Вайнагій Тетяна Миколаївна,
викладач кафедри громадського здоров'я і гуманітарних дисциплін
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
tetiana.vainagii@uzhnu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-0569-2048

У статті розглянуто комплекс вправ для навчання англomовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів у полінаціональних групах, визначено поняття «вправа», проаналізовано та систематизовано класифікації вправ для навчання діалогічного мовлення студентів спеціальності «Медицина». Указано, що в основі формування англomовної професійно орієнтованої компетентності майбутніх лікарів лежить навчання діалогу-розпитування, адже діалогічне мовлення превалює у повсякденній комунікації фахівців медичної галузі. Визначено, що під час формування англomовної професійно орієнтованої компетентності необхідно дотримуватися послідовності набуття мовних і мовленнєвих умінь і навичок. Цей принцип відображений в організації та систематизації трьох етапів розробки комплексу вправ, а саме підготовчо-орієнтаційного, структурно-комунікативного та завершального (рефлексійного) етапів. Також встановлено, що під час розробки комплексу вправ для студентів полінаціональних груп необхідно враховувати контекстність культур, адже розбіжності на рівні культурної, вербальної та невербальної поведінки між висококонтекстними та низькоконтекстними студентами можуть призводити до непорозумінь і конфліктів під час виконання завдань на англomовне професійно орієнтоване діалогічне мовлення. Питання контекстності культур зумовило розробку відповідної методики для комплексу вправ під час навчання англomовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів. У ній враховані відмінності між представниками високо- і низькоконтекстних культур. Розроблений алгоритм постановки умов завдань для висококонтекстних і низькоконтекстних студентів, у якому детальніша умова сформульована для представників висококонтекстних культур із метою покращення розуміння ними умови завдання й оптимізації швидкості та якості виконання вправ. Указана методика також передбачає розміщення після кожної вправи пам'яток для представників висококонтекстних культур щодо правил поведінки та комунікації у процесі парної та групової роботи задля уникнення труднощів під час виконання вправ на англomовне професійно орієнтоване діалогічне мовлення.

Ключові слова: англomовний професійно орієнтований діалог-розпитування, діалогічне мовлення, комплекс вправ, майбутній лікар, полінаціональна група, висококонтекстна культура, низькоконтекстна культура, підготовчо-орієнтаційний етап, структурно-комунікативний етап, завершальний (рефлексійний) етап.

THE COMPLEX OF EXERCISES FOR TEACHING ENGLISH PROFESSIONAL DIALOGUE-QUESTIONING TO FUTURE DOCTORS IN INTERNATIONAL GROUPS

Vainahii Tetiana Mykolaivna,
Lecturer at the Department of Public Health and Humanitarian Disciplines
Uzhhorod National University
tetiana.vainagii@uzhnu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-0569-2048

The article considers a complex of exercises for teaching English professional dialogue-questioning to future doctors in international groups, defines the concept of “exercise”, analyses and systematises classifications of exercises for teaching dialogic speech to students majoring in Medicine. It is indicated that the basis for the formation of English professional competence of future doctors is the teaching of dialogue-questioning, since dialogic speech prevails in the everyday communication of medical professionals. It is determined that during the formation of English professional competence it is necessary to follow the sequence of acquisition of language and speech skills. This principle is reflected in the organization and systematization of three stages during designing the complex of exercises, namely the preparatory-orientational stage, the structural-communicative stage, and the final (reflective) stage. It is also established that the context of cultures should be taken into account when designing the complex of exercises for students of international groups, as



divergences between high-context and low-context students at the levels of cultural, verbal, and nonverbal behaviour can lead to misunderstandings and conflicts while performing English professional dialogic speech tasks. The issue of the context of cultures has led to the designing the corresponding methodology for the complex of exercises during teaching English professional dialogue-questioning to future doctors. It takes into consideration the differences between representatives of high- and low-context cultures. An algorithm for setting tasks for high-context and low-context students has been designed. It provides a more detailed task formulation for representatives of high-context cultures in order to improve understanding of tasks by its representatives and optimize speed and quality of exercise completion. The above-noted methodology also involves placing a handout for high-context cultures after each exercise which specifies the rules of behaviour and communication when performing pair and group tasks in English for professional dialogic speech in order to avoid difficulties during the exercise preparation.

Key words: *English professional dialogue-questioning, dialogic speech, complex of exercises, future doctor, international group, high-context culture, low-context culture, preparatory-orientational stage, structural-communicative stage, final (reflective) stage.*

Вступ

Вітчизняні ЗВО є активними учасниками міжнародного освітнього середовища, адже щороку частка іноземних студентів у них невпинно зростає (Річний звіт Національного агентства, 2020: 37). Зазвичай навчальний процес студентів-іноземців відбувається у полінаціональних групах, до складу яких входять представники так званих висококонтекстних і низькоконтекстних культур (Lewis, 2006: 33). Істотні відмінності на рівнях культурної, вербальної та невербальної поведінки високо- і низькоконтекстних студентів можуть призводити до значних непорозумінь і подекуди конфліктів під час виконання спільних парних і групових завдань. Саме тому перед викладачами постає необхідність розробки новітніх методик організації процесу навчання в полікультурному середовищі, які б враховували культурні розбіжності студентів і сприяли оптимізації освітнього процесу.

У цьому контексті особливу увагу варто приділити розробці методики навчання англійської мови за професійним спрямуванням (далі – АМПС) майбутніх лікарів, адже понад 45% усіх студентів з інших країн здобувають фах за медичними спеціальностями («Медицина», «Стоматологія», «Фармація») (Річний звіт Національного агентства, 2020: 37). У нашому дослідженні ми розглядаємо комплекс вправ для навчання саме англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування, адже діалогічне мовлення превалює у фаховій комунікації лікарів (Крисак, 2016).

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Проблема формування англомовної професійно орієнтованої компетентності (далі – АПОК) майбутніх лікарів відображена у низці наукових досліджень і методичних розробок зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема у працях Т.А. Баєвої, С.М. Баришнікової, М.І. Барсукової, Т.І. Бірюкової, І.Р. Гуменної, Л.В. Крисак,

К.О. Мітрофанової, Ж.М. Рагіної та ін. Однак у жодній із них не береться до уваги поняття контекстності культур під час навчання АМПС у полінаціональних групах. Втім, розуміння комунікативної специфіки представників високонтекстних і низькоконтекстних культур є надзвичайно важливим для розробки комплексу вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування студентів спеціальності «Медицина» у полінаціональних групах. Фундаментальним завданням є створення такого комплексу вправ, у процесі виконання яких майбутні лікарі, котрі належать до різних культур, не стикалися б із труднощами культурної, вербальної та невербальної комунікації під час формування АПОК у діалогічному мовленні.

2. Методологія та методи

Указане завдання зумовило вибір взаємопов'язаних методів дослідження, таких як: 1) теоретичний аналіз наукових джерел задля визначення змісту понять «вправа» та «комплекс вправ», а також аналізу класифікацій вправ; 2) аналіз методичної літератури задля розробки комплексу вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів і вироблення концептуальних підходів до опрацювання програмного матеріалу.

3. Результати та дискусії

Перед розробкою комплексу вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів потрібно насамперед визначити поняття «вправа» та проаналізувати категорії вправ, які традиційно використовують у методиці навчання іноземних мов.

І. Бім (1985) визначає вправу як одиницю навчання, де елементи матеріалу співвідносяться з діями студентів. Тобто вправа – це будь-яка форма взаємодії студента і викладача (або студента і підручника під час самостійної роботи), опосередкована навчальним матеріалом і наді-



лена певною структурою. Структура вправи включає постановку завдання, вказівки на шляхи його вирішення (опори, орієнтири тощо), вирішення завдання і контроль / самоконтроль (Бим, 1985). З огляду на концепцію навчання АМПС майбутніх лікарів у полінаціональних групах, а саме врахування культурних розбіжностей між представниками різних висококонтекстних і низькоконтекстних культур ми вважаємо визначення вправи, запропоноване І. Бім, базовим для розробки комплексу вправ із метою навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування.

У сучасній методиці навчання АМПС часто розглядається як безперервний ланцюг вправ. Водночас вправи є одночасно і засобом засвоєння мовного матеріалу, і способом оволодіння різноманітними видами мовленнєвої діяльності (Ариян, Шамов, 2017).

Для навчання говоріння у методиці АМПС розрізняють таку ієрархію понять: система, підсистема, комплекс, серія, цикл, група вправ (Овсянникова, 2017: 73). Система вправ для навчання АМПС зазвичай включає чотири підсистеми – відповідно до видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання, говоріння). До кожної системи може входити комплекс вправ для навчання окремих умінь (наприклад, комплекс вправ для навчання діалогічного мовлення). Комплекс вправ містить серії вправ для навчання різних навичок, які, у свою чергу, можуть охоплювати ряд циклів для навчання (наприклад, різних сторін діалогу). Цикл також може містити групи вправ для навчання конкретних мовних явищ (Скрипникова, 2017).

Відповідно до мети нашого дослідження для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів найбільш ефективним є розроблення комплексу вправ. Більшість методистів тлумачать поняття «комплекс вправ» як сукупність вправ, спрямованих на автоматизацію певних умінь або на виконання окремих завдань процесу засвоєння матеріалу (Походзей, 2013).

З огляду на специфіку АПОК лікарів, а саме непідготовлене усне професійно орієнтоване кроскультурне діалогічне мовлення, ми зосередимося на аналізі класифікацій безпосередньо комунікативних вправ і вправ, спрямованих на формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Ми погоджуємося із С. Шатіловим (1986), автором поняття «мовні навички і вміння», і беремо за основу розроблену ним типологію вправ за критерієм комунікативності та відповідності цілям навчання АМПС. Указана типологія включає такі категорії вправ:

1. некомунікативні (мовні);
2. умовно-комунікативні (умовно-мовленнєві);
3. комунікативні (мовленнєві).

До некомунікативних вправ належать так звані підготовчі, передмовленнєві, несутативні (мовні) тренувальні вправи. Для більшості цих вправ характерна відсутність зв'язку з мовленнєвою ситуацією або мовленнєвим контекстом, їхній некомунікативний, формальний характер і спрямованість переважно на мовну сферу.

Характерною особливістю умовно-комунікативних вправ є те, що вони дозволяють здійснити тренування мовного матеріалу в навчальній (умовній) комунікації, яка імітує природну. Комунікативна умовність цих вправ (їхня «псевдокомунікативність») виражена в тому, що операції та дії, які виконують студенти в них, хоч і мають мовленнєвий характер, рідко зустрічаються у природній комунікації, наприклад, називання предметів медичного обладнання і цілей їх застосування (з малюнку).

До комунікативних вправ належать вправи в усіх видах мовленнєвої діяльності, що спонукають студентів користуватися цими видами комунікації, як у рідній мові. Основним мотивом виконання таких вправ є природна потреба в комунікації (Шатілов, 1986: 55–58).

Відповідно до іншої представленої класифікації комунікативні вправи поділяються за критерієм спрямованості навчальної дії на рецептивні (спрямовані на сприйняття й осмислення інформації, поданої в усному чи письмовому вигляді), рецептивно-репродуктивні (спрямовані на сприйняття мовних і мовленнєвих зразків із подальшим їх відтворенням), рецептивно-продуктивні (спрямовані на сприйняття мовних і мовленнєвих зразків із подальшим продукуванням власних) і продуктивні (спрямовані на продукування власних мовних і мовленнєвих зразків) (Бредихина, 2018).

На думку Н. Гез (1982), під час розробки вправ для навчання усного мовлення слід враховувати три принципи:

1) Послідовність формування мовленнєвих умінь і навичок передбачає наявність двох основних типів вправ: мовних (тренувальних) і мовленнєвих. Мовні вправи служать для вироблення мовленнєвих автоматизмів. Мовленнєві вправи передбачають включення явища, яке тренується, в мовленнєву ситуацію, що імітує умови реального спілкування.

2) Обидва типи вправ тісно пов'язані та можуть бути використані на будь-якій стадії розвитку навичок, зокрема і в період ознайомлення з новим матеріалом.



3) Види вправ всередині кожного типу також відображають послідовність формування мовленнєвих навичок і реальних видів висловлювання. Види вправ не є постійними. Необхідність використання тих чи інших вправ, їх дозування і сполучуваність залежить від етапу навчання, складності мовного матеріалу і конкретної практичної мети (Гез, 1982).

На підставі цих принципів виділяють такі (1) мовні та (2) мовленнєві вправи, як:

1а. Імітація (без перетворення структур і з частковим перетворенням структур).

1б. Перетворення інформації (видозміна структур на основі логічних операцій, конструювання, комбінування і групування структур).

2а. Підготовлене мовлення (з опорою на формальні ознаки, джерела інформації та вивчену тему).

2б. Непідготовлене мовлення (з опорою на джерело інформації та фонові професійні знання студентів) (Рахманов, 1974: 78–81).

Слідом за І. Рахмановим (1974) вважаємо, що під час навчання професійно орієнтованої медичної лексики необхідно брати до уваги, з одного боку, її особливості, а тому і труднощі її засвоєння, а з іншого – мету її вивчення. Говорячи про труднощі медичної лексики, слід враховувати значення і вживання термінів у професійному контексті порівняно з повсякденним (якщо такий існує), орфографію, фонетичну і граматичну характеристику, а крім того, її зв'язок з уже засвоєними термінами та поняттями. Мета вправ для роботи над лексикою пов'язана з тим, служитиме вона для репродукції (активна лексика) чи для рецепції (пасивна лексика) під час здійснення професійно орієнтованого діалогічного мовлення. Так, у процесі навчання англійської професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів основна увага буде приділятися опануванню активної лексики.

Розроблений нами комплекс вправ містить 13 тем, до складу яких входять одна і більше підтем:

№ п/п	Назва теми	Підтеми у межах кожної теми
1.	Human body and its structure.	1. Human body: structure and functions. 2. Body parts: making derivatives. 3. Body parts: making word combinations. 4. Names of body parts: medical terms vs common words. 5. Presenting complaint. Types of pain. 6. Physical examination. Asking about general complaints.
2.	Skeletal system.	1. Medical names for bones vs common names for bones. 2. Asking for and explaining the diagnosis.
3.	Muscular system.	1. Names and functions of muscles. Producing derivatives and making word combinations. 2. Movement terminology. Giving instructions.
4.	Respiratory system.	1. Respiratory system terminology: medical terms vs common words. 2. Talking about symptoms.
5.	Digestive system.	1. Digestive system terminology. Giving advice. 2. Abdominal examination. Giving instructions.
6.	Cardiovascular system.	Heart anatomy. Agreeing and disagreeing.
7.	Nervous system. The Brain.	Structure and functions of the nervous system and the brain.
8.	Types of injuries. The First Aid.	1. Types of injuries. History taking. Expressing empathy. 2. History taking. Contents of the first aid kit. Giving first aid.
9.	Diseases of the respiratory system.	1. Diseases of the respiratory system: types of coughs. Carrying out medical interviews. 2. Diseases of the respiratory system: specifying main signs and symptoms.
10.	Diseases of the digestive system.	1. General symptoms of digestive disorders. 2. Abdominal examination. Presenting complaint.
11.	Diseases of the cardiovascular system.	1. Symptoms of cardiovascular disorders. A check-up examination. 2. Giving recommendations. Explaining and reassuring.
12.	Diseases of the brain and nervous system.	1. Explaining a diagnosis. 2. Sharing professional expertise: reflecting on the symptoms of brain and neurological disorders.
13.	Infectious diseases.	1. Types and main symptoms of infectious diseases. 2. Online video consultations with foreign specialists (COVID-19).



Комплекс вправ передбачає розробку відповідної методики навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування студентів полінаціональних груп спеціальності «Медицина», у якій враховані розбіжності між представниками висококонтекстних і низькоконтекстних культур. Розроблений алгоритм постановки умов завдань для висококонтекстних і низькоконтекстних студентів, у якому детальніша умова сформульована для представників висококонтекстних культур. Такий підхід покликаний покращити розуміння умови завдання представниками висококонтекстних культур та оптимізувати швидкість і якість виконання вправ. Указана методика також передбачає розміщення після кожної вправи пам'яток для представників висококонтекстних культур щодо правил поведінки та комунікації під час виконання парних і групових завдань на англомовне професійно орієнтоване діалогічне мовлення (далі – АПОДМ) задля уникнення труднощів під час виконання вправ.

Перший етап (**підготовчо-орієнтаційний**) полягає у закладанні бази для здійснення АПОДМ у формі діалогу-розпитування, тобто у підготовці до усної професійно орієнтованої комунікації. Він передбачає ознайомлення студентів із лексичною групою, яка підлягає засвоєнню, з метою подальшого створення первинних висловів із теми; спостереження і використання слова (терміна) у професійному контексті та сприйняття його відмінностей від інших слів парадигми; розмежування професійних медичних термінів і їхніх розмовних еквівалентів, а також застосування їх у відповідних контекстах; демонстрацію сполучуваності, синтагматичних зв'язків професійних термінів. На цьому етапі студенти вперше конструюють і практикують англомовні професійно орієнтовані міні-діалоги на основі сталих кліше у спрощених формах рольових і ділових ігор.

Для успішної підготовки до здійснення фахового орієнтованого медичного діалогу-розпитування ми пропонуємо використання двох видів вправ під час підготовчо-орієнтаційного етапу:

1) умовно-комунікативних вправ на надання знань і розвиток та формування навичок і вмінь використання лексичного мінімуму під час професійно орієнтованого спілкування майбутніх лікарів із залученням некомунікативних елементів на тренування вимови / артикуляції й утворення похідних;

2) умовно-комунікативних вправ на надання знань і розвиток та формування навичок і вмінь щодо позначення скарг, симптомів і діагнозів за допомогою клішованих фраз, медичних термінів латинсько-грецького походження та їхніх розмовних еквівалентів, що забезпечують адекватне вираження різних інтенцій мовця та зумовлюють адресата інформації (фахівців медичної галузі або пацієнтів чи їхніх представників).

Наведемо приклад вправи підготовчо-орієнтаційного етапу.

Тема: Human body and its structure.

Підтема: Names of body parts: medical terms vs common words.

Вид: умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна вправа.

Практична мета: надання знань і розвиток умінь перефразування фахових медичних термінів на позначення симптомів і скарг, до складу яких входять прикметники латинського походження, що позначають частини тіла людини, на їхні розмовні еквіваленти під час професійно орієнтованого спілкування з пацієнтами та їхніми представниками.

Професійно орієнтована мета: надання знань і розвиток умінь і навичок застосовувати фахові медичні терміни на позначення симптомів і скарг та їхні розмовні відповідники у професійно орієнтованих контекстах.

Інструкція:

Алгоритм

Умова завдання для представників низькоконтекстних культур	Умова завдання для представників висококонтекстних культур
a) Paraphrase anatomical terms in order to complete patients' statements.	
Anatomical term inguinal swelling abdominal pain periumbilical rash thoracic pain enlarged axillary node mandibular pain	Patient's statement I've got a lump in the My little boy's got a(n) ache. I've got some spots around my I've got a pain in the middle of the There's a painful swelling in my I've got a pain in my
b) Work with a partner. Make up and act out short conversations between a doctor and a nurse.	b) Work with a partner. Make up and act out short conversations between a doctor and a nurse. Student A: you are a doctor; ask the nurse about the patient's complaint and state a diagnosis. Student B: you are a nurse; tell the doctor what the patient complained of. Use common words.
Use the following model: Doctor: What did the patient complain of? Nurse: The patient said that he had a lump in the groin. Doctor: The diagnosis for a lump in the groin is the inguinal swelling.	



Пам'ятка для представників висококонтекстних культур:



- Speak in turns with your partner.
- Do not interrupt your partner.
- Speak in a low-pitched voice or in a moderate voice to avoid disturbing other students.
- Stick to the model of the conversation.

Метою другого етапу (**структурно-комунікативного**) є підведення студентів до розуміння структури англомовного медичного професійно орієнтованого діалогу-розпитування і вироблення у них навичок автоматизованого використання цієї структури у типових ситуаціях АПОДМ лікарів. На цьому етапі студенти продовжують створення міні-діалогів, а також поступово вчаться створювати розгорнуті діалоги з використанням опор. Для досягнення поставленої мети використовують два види вправ:

1) умовно-комунікативні вправи на надання знань і розвиток та формування навичок і вмій щодо здійснення АПОДМ лікарів у типових ситуаціях медичної галузі з використанням методів і технологій навчання типу рольових, ділових ігор;

2) умовно-комунікативні вправи на надання знань і розвиток та формування навичок і вмій щодо вживання типових

граматичних конструкцій для вираження різних інтенцій мовців в АПОГ лікарів.

Якщо під час підготовчо-орієнтаційного етапу основна увага приділялася саме змісту діалогічного мовлення (тобто використанню термінів у відповідних фахово орієнтованих контекстах і ситуаціях), то під час структурно-комунікативного етапу окреслюється не лише зміст, але й форма (структура) діалогів у різних ситуаціях фахового мовлення лікарів. Саме з цією метою відбувається тренування і закріплення типових конструкцій для вираження різних повідомлень і намірів мовця.

Наведемо приклад вправи структурно-комунікативного етапу.

Тема: Types of injuries. The First Aid.

Підтема: Types of injuries. History taking. Expressing empathy.



Вид: умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна вправа.

Практична мета: надання знань і розвиток уміння виражати емпатію на основі почутих реплік пацієнта / його представників під час професійно орієнтованого спілкування.

Професійно орієнтована мета: надання знань і розвиток умінь і навичок збору анамнезу пацієнта під час професійно орієнтованого спілкування.

Інструкція:

Алгоритм

Умова завдання для представників низькоконтекстних культур	Умова завдання для представників висококонтекстних культур
a) Describe the following pictures. What type(s) of injuries do you think can occur in each case?	a) Describe the following pictures. What type(s) of injuries do you think can occur in each case? Substantiate your opinion.
b) Listen  to the dialogues and match each conversation with a picture below. 1 _____ 2 _____ 3 _____ What injuries happened to the people in these pictures? Are these accidents preventable? Why? / Why not?	
	
c) Listen again. What questions do the doctors ask to find out what happened? What expressions do they use to express empathy?	c) Listen again. Make notes of questions that the doctors ask to find out what happened. Put down expressions that they use to express empathy.
Can you think of other questions to find out what happened as well as other expressions of empathy? Look at the list of Statements that Facilitate Empathy to help you.	



<p>Statements that Facilitate Empathy Queries</p> <ul style="list-style-type: none"> – “Would you (or could you) tell me a little more about that?” – “What has this been like for you?” – “Is there anything else?” – “Are you okay with that?” <p>Clarifications</p> <ul style="list-style-type: none"> – “Let me see if I have this right.” – “I want to make sure I really understand what you’re telling me. I can hear that...” – “I don’t want us to go further until I’m sure I’ve gotten it right.” – “When I’m done, I’d appreciate it if you would correct me if I don’t get it right, okay?” <p>Responses</p> <ul style="list-style-type: none"> – “That sounds very difficult.” – “Sounds like ...” – “I bet you’re feeling pretty good about that.” – “I can imagine that this might feel ...” – “Anyone in your situation would feel that way ...” – “I can see that you are ...” 	
<p>d) Work with a partner. Based on the recordings, make up and act out a dialogue between a doctor and an injured patient. Choose out of the suggested situations:</p>	<p>d) Work with a partner. Based on the recordings, make up and act out between a doctor and an injured patient. Choose one of the suggested situations:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dislocated shoulder of the tennis player. 2. Sternal contusion and crush injury due to a car crash. 3. Carpal sprain and fracture of the finger due to falling down while playing ice hockey. 4. Abrasions of elbows and knees, coxal dislocation of the football player. 5. Radial head subluxation (“pulled elbow”) of the toddler. 6. Compound fracture of the hip and multiple incisions due to falling from the roof. 7. Severe facial bruising and laceration of the upper lip of the boxer. 8. Multiple burns due to the gas explosion. 9. Concussion, eye contusion and nasal bleeding due to a ball hit (schoolboy). 	
<p>e) Include a few more empathy expressions to your dialogue using Statements that Facilitate Empathy.</p>	<p>e) Make notes of the most important statements of your dialogue. Include a few more empathy expressions to your dialogue using Statements that Facilitate Empathy. First practice a dialogue with your partner and then present it to the group.</p>

Пам’ятка для представників високо-контекстних культур:



- Speak in turns with other students while discussing the pictures.
- Do not interrupt other students.
- Speak in a low-pitched voice or in a moderate voice to avoid disturbing other students.

На третьому (**завершальному (рефлексійному)**) етапі студенти моделюють типові ситуації АПОДМ медичної галузі, використовуючи фонові знання з фахових дисциплін та АМПС, а також проводять мовну і мовленнєву рефлексію з метою аналізу та пошуку шляхів оптимізації англомовної професійно орієнтованої комунікації. Студенти виконують такі види прав:

1) комунікативні й умовно-комунікативні вправи, метою яких є надання знань і розвиток та формування навичок і вмінь щодо здійснення АПОДМ лікарів у типових ситуаціях медичної сфери з використанням таких

методів і технологій навчання, як рольові ігри, ділові ігри, «круглий стіл», «мозковий штурм», «проблемне навчання»;

2) комунікативні творчі вправи, метою яких є надання знань і розвиток та формування навичок і вмінь щодо здійснення АПОДМ лікарів у типових ситуаціях медичної галузі з використанням таких методів і технологій навчання, як рольові ігри, ділові ігри, «круглий стіл», «мозковий штурм», «проблемне навчання».

Інтерактивні прийоми рольових і ділових ігор вимагають підбору завдань вищого рівня складності. До них додаються такі прийоми вищого порядку, як «круглий стіл», «мозковий штурм» або «проблемне навчання».

Наведемо приклад вправи завершального (рефлексійного) етапу.

Тема: Diseases of the cardiovascular system.

Підтема: Giving recommendations. Explaining and reassuring.

Вид: комунікативна рецептивно-продуктивна вправа для створення власних діалогів за заданою темою за зразком.



Практична мета: надання знань і розвиток умінь щодо вживання ввідних та зв'язних слів і словосполучень під час професійно орієнтованого спілкування; внесення якісних змін до структури діалогів, відбору та використання лексичного матеріалу в межах заданої теми / підтеми.

Професійно орієнтована мета: надання знань і розвиток умінь щодо надання порад, рекомендацій і пояснень пацієнтам або їхнім представникам під час професійно орієнтованого спілкування.

Інструкція:
Алгоритм

Умова завдання для представників низькоконтекстних культур	Умова завдання для представників висококонтекстних культур
<p>a) Work in pairs. Search for information on the web or pool your own experience. Each pair should research a different subject from:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>recommendations on hypertension prevention;</i> 2) <i>non-drug treatment for hypertension;</i> 3) <i>guidelines for stroke prevention;</i> 4) <i>post-stroke rehabilitation;</i> 5) <i>recommendations on arrhythmia prevention.</i> <p>Use the following links:</p> <ul style="list-style-type: none"> – https://www.cdc.gov/bloodpressure/prevent.htm – https://gpnotebook.com/simplepage.cfm?ID=-1294991342 – https://www.health.harvard.edu/womens-health/8-things-you-can-do-to-prevent-a-stroke – https://www.rehabselect.net/a-guide-to-stroke-rehabilitation-take-charge-of-your-recovery – https://www.heart.org/en/health-topics/arrhythmia/prevention--treatment-of-arrhythmia 	
<p>b) Make up and act out a dialogue. Student A: you are a doctor; you should give your patient recommendations on the stated problem and explain all procedures. Student B: you are a patient; you should ask your doctor for clarifications on the given recommendations / advice and prescribed procedures. Use Tips.</p>	<p>b) Make up, write down and act out a dialogue. Student A: you are a doctor; you should give your patient recommendations on the stated problem and explain all procedures. Be precise and brief. Give clear instructions. Student B: you are a patient; you should ask your doctor for clarifications on the given recommendations / advice and prescribed procedures. Be precise and brief. Your questions should be clear-cut and pertinent. Use Tips.</p>

Tips for Explaining Procedures	Tips for Clarifying
<p>To explain the order in which certain things are done</p> <ul style="list-style-type: none"> – First ... – First of all, ... – Initially... – Next ... – The next thing you have to do is ... – Then ... – After that ... – After you (have done that / do that) ... – Finally, ... – ... And then finally ... – Lastly... – Afterwards... <p>To add a further point</p> <ul style="list-style-type: none"> – Make sure you (don't forget to) ... – Oh, and by the way, don't forget to ... – Oh, and be careful not to ... – Make sure you ... / Make sure you don't ... <p>To check that the patient is following you, or has understood</p> <ul style="list-style-type: none"> – OK, so is that clear? – Does that make sense? – So, there we are / that's it. Do you have any questions? 	<ul style="list-style-type: none"> – "I'm not quite sure I understand what you are saying." – "I don't feel clear about the main issue here." – "When you said ... what did you mean?" – "Could you repeat ...?" – Can you tell me a little more about ...? – Let me make sure I understand ... – If you'd give me an example of ... so I can be sure I understand? – So, are you suggesting that ...? – Tell me what you mean when you say ...

**Пам'ятка для представників висококонтекстних культур:**

- Speak in turns with your partner.
- Do not interrupt your partner.
- Speak in a low-pitched voice or in a moderate voice to avoid disturbing other groups of students.
- Put down generated questions and statements in your notebooks.
- Student B, your reactions and answers should be verbal; do not express your attitude only by facial expressions and/or gestures.

Насамкінець необхідно зазначити, що комплекс вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх лікарів у полінаціональних групах укладений з урахуванням дидактичного принципу «від простого до складного» і безпосередньо пов'язує формування відповідних знань, умінь і навичок з етапом навчання. В основу розробки комплексу вправ покладений індуктивний метод, котрий передбачає першочергове оволодіння елементами діалогу з переходом до поступового формування навичок та умінь його самостійного ведення на основі навчально-мовленнєвої ситуації (Бредихина, 2018: 43–44).

Висновки

Формування АПОК майбутніх лікарів у полінаціональних групах є складним багатоконтактним процесом, який передбачає розробку комплексу вправ із дотриманням етапності навчання. Важливою умовою підвищення ефективності співпраці студентів під час виконання завдань з АПОДМ є урахування відмінностей представників висококонтекстних і низькоконтекстних культур, відображене у розробці відповідної методики. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у підготовці та проведенні експериментального навчання студентів спеціальності «Медицина» полінаціональних груп із подальшими організацією, аналізом та інтерпретацією отриманих результатів експериментального дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ариян М.А., Шамов А.Н. Основы общей методики преподавания иностранных языков: теоретические и практические аспекты : учебное пособие / отв. ред. А.Н. Шамов. Москва : ФЛИНТА : Наука, 2017. 224 с.
2. Бим И.Л. Подход к проблеме упражнений с позиции иерархии целей и задач. *Иностр. яз. в школе*. 1985. № 5. С. 30–37.
3. Бредихина И.А. Методика преподавания иностранных языков: Обучение основным видам рече-

вой деятельности : учебное пособие. М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2018. 104 с.

4. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Мирослюбов А.А. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : учебник. Москва : Высш. школа, 1982. 373 с.
5. Крисак Л.В. Методика навчання майбутніх лікарів загальної практики англомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 288 с.
6. Овсянникова Т.В. Комплекс упражнений для формирования межкультурной коммуникативной компетенции студентов бакалавриата на занятиях по иностранному языку. *Вопросы методики преподавания в вузе*. 2017. Т. 6. № 22. С. 72–80.
7. Походзей Г.В. Комплекс упражнений по развитию иноязычной межкультурной компетенции курсантов судоводительских специальностей. *Педагогическое образование в России*. 2013. № 1. С. 130–133.
8. Рахманов И.В. Очерки по методике обучения немецкому языку. (Для педагогических вузов) / под ред. И.В. Рахманова. Москва : Высш. шк., 1974. 244 с.
9. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. С. Квіта. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. 244 с.
10. Скрипникова Т.И. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам : учебно-методическое пособие / Дальневосточный фед. университет, Школа педагогики ; авт.-сост. Т.И. Скрипникова. Владивосток : Дальневосточный фед. ун-т, 2017. 137 с.
11. Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе : учебное пособие. Москва : Просвещение, 1986. 223 с.
12. Lewis R.D. *When Cultures Collide: Leading Across*. Nicholas Brealey International. 2006. 625 p.

REFERENCES

1. Ariyan, M.A., Shamov, A.N. (2017). *Osnovy obshchey metodiki prepodavaniya inostrannykh yazykov: teoreticheskiye i prakticheskiye aspekty: ucheb. posobiye / отв. ред. А.Н. Шамов* [Fundamentals of the general methodology of teaching foreign languages: theoretical and practical aspects]. Moskva: FLINTA: Nauka [in Russian].
2. Bim, I.L. (1985). *Podkhod k probleme upravneniy s pozitsii iyerarkhii tseley i zadach* [Approach to the problem of exercises from the perspective of a hierarchy of goals and objectives]. *Inostr. yaz. v shkole*, № 5, P. 30–37. [in Russian].
3. Bredikhina, I.A. (2018). *Metodika prepodavaniya inostrannykh yazykov: Obucheniye osnovnym vidam rechevoy deyatelnosti: uchebnoe posobiye* [Methodology of teaching foreign languages: Teaching the main types of speech activity]. Ekaterinburg: Izd-vo Ural. un-ta [in Russian].
4. Gez, N.I., Lyakhovitskiy, M.V., Miroslyubov, A.A. (1982). *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v sredney shkole: uchebnyy* [Methodology of teaching foreign languages in secondary school]. Moskva: Vyssh. shkola [in Russian].
5. Krysak, L.V. (2016). *Metodyka navchannia maibutnikh likariv zahalnoi praktyky anhlomovnoho*



profesiino oriientovanoho dialohichnoho movlennia [Methodology of English professionally oriented dialogue speech teaching of future general practitioners]. [Doctoral dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv]. 288 p. [in Ukrainian].

6. Ovsyannikova, T.V. (2017). Kompleks uprazhneniy dlya formirovaniya mezhkulturnoy kommunikativnoy kompetentsii studentov bakalavriata na zanyatiyakh po inostrannomu yazyku [Exercises for building intercultural communicative competence of bachelors in foreign language classes]. *Voprosy metodiki prepodavaniya v vuze*, Vol. 6, № 22. P. 72–80. [in Russian].

7. Pokhodzey, G.V. (2013). Kompleks uprazhneniy po razvitiyu inoyazychnoy mezhkulturnoy kompetentsii kursantov sudovoditelskikh spetsialnostey [Complex of exercises for the development of the foreign intercultural competence of the navigating cadets]. *Pedagogicheskoye obrazovaniye v Rossii*, № 1, P. 130–133. [in Russian].

8. Rakhmanov, I.V. (1974). *Ocherki po metodike obucheniya nemetskому yazyku. (Dlya pedagogicheskikh vuzov) / pod red. I.V. Rakhmanova* [Essays on the methodology of teaching the German language. (For

pedagogical higher educational institutions)]. Moskva: Vyssh. shkola [in Russian].

9. Richnyi zvit Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity za 2019 rik / za zah. red. prof. S. Kvita. (2020). [Annual report of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education for 2019]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [in Ukrainian].

10. Skripnikova, T.I. (2017). *Teoreticheskiye osnovy metodiki obucheniya inostrannym yazykam. uchebno-metod. pos.* [Theoretical foundations of methods of teaching foreign languages]. Vladivostok: Dalnevostochnyy fed. un-t [in Russian].

11. Shatilov, S.F. (1986). *Metodika obucheniya nemetskому yazyku v sredney shkole: uchebnoe posobiye* [Methodology of teaching the German language in secondary school]. Moskva: Prosveshcheniye [in Russian].

12. Lewis, Richard D. (2006). *When Cultures Collide: Leading Across Cultures*, Nicholas Brealey International.

*Стаття надійшла до редакції 9.11.2020.
The article was received 9 November 2020.*